

joyce carol oates

dul kadının öyküsü

okuma grubu üyelerinin değerlendirme ve yorumları

bodrum gümüşlük grubu:

naciye gümüşsu erdoğan:

oates in bu kitabını tekrar okuyacağım kiraplar arasına koyuyorum. beni çok etkiledi. empati duygum oldukça fazla olduğu için belki. kitap boyunca göz yaşlarım akmadı finalde artık boşalmaya başladı.

ölümün bize her an yakın olduğunu biliyoruz ama yakınlarımızı yitirmek çok acı ve zor... işte bu durumu yaşayan yazar tüm çıplaklığı, dürüstlüğü ve usta kalemi ile bize sunuyor... çok başarılı da oluyor bence.

aynur kınay:

dul kadının öyküsü adlı romanda yazar, hiç beklemediği bir zamanda çok sevdiği, çok iyi anlaştığı kocasını kaybettiğine dair yaşadıklarını anlatıyor. anlatım dili fevkalade zengin ve samimi. betimlemeler oldukça fazla ve doyurucu.

anlaşan ve birbirlerine düşkün çiftler olmalarından kaynaklı yaşanan acı ve mutluluklar sahici olduğundan etkisi okuyucuya geçiyor, ifade kusursuz.

hatta yaridan sonra acaba esinin evrakları arasından bir yanlısını mı bulacak diye düşünmedim de değil çünkü yaşanan hayat, paylastıkları herşey neredeyse mükemmel. roman biraz daha kısa olsaydı, sanki biraz tekrarlar varmış gibi hissettim, tabii bu benim fikrim. gene de çok beğendim.

şebnem birkan:

oates 1931'de ny'da doğmuş, çok yönlü çağdaş amerikalı romancı, şair, oyun yazarı ve öykücüdür. eserlerinde modern amerikan toplumunun manevi, cinsel ve entelektüel gerilemesini konu almıştır. grotesk öyküleri ve gotik romanlarıyla tanınır.

katolik işçi sınıfından bir ailede, kırsal bir ortamda büyüdüğü için evlilik ve ölüm kaybı ardından da dul kalmak trajik. kendi deyişle "sıkıcı, sıradan, insanların ilgi duymayacağı bir" çocukluğu olmuş. syracuse üniversitesi'nde ingilizce bölümünde okuyup, detroit'te hocalık yapmıştı. detroit, amerika'nın otomotiv şehri olarak bilinen, zencilerin de çok yoğun yaşadığı ve suç oranının yüksek olduğu bir kenttir. buradaki yaşamı onu çok etkiledi; buradaki yaşamı ona roman malzemesi verdi, roman ve öykülerinde toplumdaki şiddet ve kötülüğü işlemiş. aslında çoğu kitabında burada yaşadıklarını ve gördüklerini işlemiş ve çok eser veren bir yazar.

dul kadının öyküsü, çok sevdiği eşini 2008'de kaybettikten sonra kaleme aldığı bir anı-roman. kitap, oates'un eşinin ölümünden sonraki psikolojik durumunu ve yaşadıklarının bir anlatımı. kendi kederinin boyutlarını yazmış. önce, ölüm karşısında geçirdiği şoku, sonra kendini suçlaması ve acısını, ardından hayata ve olanları duyduğu öfkeyi, geçirdiği depresif durumu ve sonunda da kabullenip hayata devam edişinin ayrıntılı ama acıklı öyküsü.

oldukça kişisel boyutta yazılmış ancak ölümle sevdiğini kaybedenlere yalnız olmadıklarını hissettiren bir roman. dili sade, çeviri başarılı, akıcı, iç burkan bir tarzı var. adım adım ve ilmek ilmek ölüm karşısında kendi yalnızlığını ve çaresizliği çok uzun ve fazla detaya girerek anlatmış. beni çok sıktı. adnan binyazar'ın ölümün gölgesi yok romanında eşi filiz'i kaybetmesini anlatır, o roman gibi olacak zannettim ama bir kadının acizliği kendini kocasız ve hayat arkadaşsız kalışının sıkıcı anlatımı gibi geldi. kendine bir teselli arayanlar bu romanı okumalı. keşke oates'un başka bir romanını okusaydık. ama bu yazardan da soğudum.

lamia karamil:

dul kadının öyküsü'nü 130 sayfa kadar okuduktan sonra hiç tarzım olmadığı halde okumaktan vazgeçtim. en baştan itibaren anlatıcının kocasının öleceğini ilan etmesi, sık sık yinelemesi, hatta "ray daha sağdı" şeklinde ifade etmesi beni rahatsız etti. sürekli ölüm beklentisi ve ölüme hazırlık duygusunu vermesi de stres yarattı. ray öldükten sonra ise yalnızlığı ve başa çıkması gerektiği sorunları vurgulamasını, eş yoksunluğunu ifade edişini çok abartılı buldum. benim kişisel olarak bir eşe bu kadar bağlanamamış olmam ve her işimi kendim yapmaya alışkın olmam bu kitapta yazılanlardan sıkılmamı etkiledi sanıyorum. daha keyifli kitaplar okumaya ihtiyacım olduğunu düşünüyorum.

aynı yazardan küçük cennet kuşu'nu okumaya başladım ve yarılardım. yine cinayet, ölüm, psikolojik ve fiziksel saldırı var ama daha sürükleyici. arka planda beyaz-melez-kızılderili ayrımcılığı, sosyal yaşantıları, ırklar arasındaki aşk, cinsel çekim, şiddet, cinayet ve anlatıcı geç kızın (daha sonra kadın) objektif ve sağ duyulu kalmaya çalışması, baba düşkünlüğü, anne -oğul dayanışması ve yer alan bütün karakterlerin tek tek konuşulabileceği bir öykü. karakterleri çok zengin buldum ve merakla okumaya devam ediyorum. satır aralarında geri dönüşler, bilinç akışı ve iç konuşmalar güzel.

farkında olmadan epeyce gotik edebiyat örneği okumuşum, pek de rahatsız olmamışım ama dul kadının öyküsü'nü sevmedim.

istanbul grubu:

cevat onursal:

neşe yaşın cenaze şiirinde "ölenle ölüyor / ölenle ölüyor / insanın öleni kendi olunca" dizeleriyle sanki 415 sayfalık dul kadının öyküsü'nü damıtmış ,eh edebiyatın has evladı olan şiire de bu yakışır değil mi...

kitapta ,temel izlek olarak "yas", yasın inkardan kabullenişe kadar geçen süreç içinde yaşanan zor günleri ele alınmış olsa da , kitabın ikincil izleğinin de "öteki" olduğunu düşünüyorum. ötekini ötekileştirmeden ,ötekine saygı duymanın ilişkiye olan olumlu katkısını, bu tavrın sevgiye ve güvene engel olmadığını ray ve joyce'un ilişkilerinde olduğu kadar onların sosyal çevreleriyle olan ilişkilerinde de görüyoruz .

kitap her ne kadar anı-roman diye sunulsa da ben kitabın anı olduğunu düşünenlerdenim.

yas süreci içinde suçluluktan vicdan azabına, sorgulamaktan intihara savrulan ,antidepresan bombardımanında kalan joyce'nin hele hele yaşadığı toplumda kabul görmüş bir sağaltımdan -terapiden- neden destek almadığı bana ilginç geldi.

kitabın mart 2012 tarihli 1. baskısını okudum ,yanılmıyorsam daha sonra da başka basımı yapılmamış ,eğer durum böyleyse bu etkileyici kitabın ilk baskıda kalması çok şaşırtıcı.

yazar, bir kaybın yarattığı acıyla başatmenin zorluklarını yalın, abartısız bir dille anlatmış ,ilişkilerde "bağlı " olmakla "bağımlı" olmak arasındaki ayrımı sorgulamak da biz okurlara düşüyor sanırım.

fatoş öcal:

romana ilişkin yorumlarınıza ben de katılıyorum. tekrara düşmekten kaçınarak duygularımı paylaşmak isterim. ben de kadını ayrıca dul diye tarif etmesinden hiç hoşlanmadım. çünkü o tarif eril sistemin kadını daha da yok sayan tarifi. sanırım oates' de, özyaşamöyküsünde bunun altını çizmiş. yaşadığı toplumda nobele aday bir kadın yazar olmasına karşın kendisinin farklı ve öteki olduğunu söylüyor okura. toplumsal temsiliyeti ancak ray ile mümkündür. ray' in ölümüyle intiharın eşliğine gelen oates, 416 sayfa boyunca kendi benliğini kurmaya çalışıyor. sanırım kuruyor da çünkü özyaşamöyküsü ancak böyle yazılabilir diye düşünüyorum. oates'ın anı havuzu, türkiye' li okurları; bizi ne kadar kapsadı? ben şahsen, 'meryem ana bana da bir pas verse' diye geçirdim içimden çoğu zaman. oates'le aramdaki mesafe gerek toplumsal gerekse bireysel olarak çok açıktı. ortak noktamız aynı cins oluşumuzdu sadece neredeyse. anı havuzuna attığı türkiyeli okur, o havuzdan kolay kolay çıkacağı benzemiyor. oysa oates, altı ayda çıkmayı başarmış, tebrik ediyorum. bizim kaybımızın arkasından tuttuğumuz yasın süresi çok daha uzun olabiliyor. kimlerinde de bir ömür... görüşmek üzere detaylarda.

havana öngeoğlu:

joyce carol oates'in eserlerini ilk kez okudum. dul kadının öyküsü yanında şelale (mustafa beyin önerisi ile) romanımda

okudum. yorumların büyük çoğunluğunu okudum. çok güzel aktarımlar var kitaba dair. birçoğuna katılıyorum. bende ilk başlarda heyecan duydum. konu ağır, empati yaptım. iki eleştirim var. kırmızı kedi yayınlarına yakışmayacak kadar anlatım bozukluğu, imla ve yazım hatası ile dipnot eksikliği vardı. çeviriye beğenmedim. bazı yerlerde yazarın aktarmak istediklerini tam aktaramamış gibi hissettim. ikinci eleştirim yazara. ani kayıp, iki kişilik yaşamda geride kalanı elbette çok sarsar. adamın ölüm yaşına bakıldığında belli seviyedeki insanların hayatın varlığına ve sonlanmasına dair durumu daha bilinçli karşılar diye düşünüyorum. yazar sanki genç bir kayıtmış gibi aktarıyor. kayıp sonrası yaşananlar ve yerine getirilmesi gerekli zorunluluklar insanın başını döndürüyor ve insan acısını öteliyor. bu noktaları iyi aktarmış yazar. kendine ve duygularına dair yazarken objektif olamamış gibi geldi. otobiyografik roman olarak okunduğunda romanı tercih ederim. şelale romanında, kurgu, akış aktarım çok daha başarılıydı. şelaleyi daha çok sevdim geçikme için özür diliyorum

mehtap uygun:

bir anı romanı olarak yazılmış romanda, entelektüel bir yazar ve akademisyenin çok sevdiği eşinin hiç beklemediği bir anda kaybını yaşaması ve sonraki süreçte bu kayıpla ilgili olarak hem psikolojik hem de sosyal olarak yaşadığı travmaları anlatılıyor.

anlatılan bu acı olgusu son derece açık, detaylı ve samimi bir dille okuyucuya yansıtılmış. böyle düşünüyorum çünkü aynı şekilde ani bir kaybı yaşadıkdan ve sonraki süreçte aynı suçluluk hissi, kalan hayatın yaşanmaya değer olmadığı, evde artık kimse olmadığı halde koşarak eve dönme isteği, evdeyken de aynı korkular ve yalnızlık hissi, onun sevdiği şeyleri yiyememek, arkadaşlarımdan uzaklaşmak duygularını bire bir yaşadığım için biliyorum. bu durumla ilgili olarak 1 ay sonra sağlığım iyice bozulduğunda doktorum bana tedavinin yanı sıra bir psikoloğa gitmemi önerdi. benim psikoloğum ise bu durumun yani “çok sevilen birinin ani kaybını kabullenememe duygusunun ” son derece normal olduğunu ve herhangi bir sakinleştiriciye gerek olmayıp, bilimsel olarak bu yas sürecinin 90 gün kadar olabileceğini ve sadece acımı derin olarak yaşamam gerektiğini söylemişti.

çok bağlı (bağımlı değil bağlı diyorum) olunan eş ya da aileden başka birinin “ani kaybı” demek aslında “sevginin kaybı, şefkatin kaybı, özlenmenin ve merak edilme duygularının kaybı, birlikte bir şeyler yaparken keyif almanın kaybı, güzel bir şey gördüğünüzde paylaşabilmenin kaybıdır ve kendini bu duyguların eksikliğine hazırlamadan yakalanmaktır aslında. bütün bunların yokluğu da maalesef ki insanın kendine daha fazla yönelmesine neden oluyor.

yazarımızda, bir dostunun “acını yaşa o buna değerdi” tavsiyesini hiç aklından çıkarmadan bu duyguları yoğun bir şekilde yaşarken sadece doktorundan yardım istiyor ama ilaçlara çok fazla sarılıyor, çünkü ve artık yukarıda saydığım kayıplarını yerine koyamayacağı için bir panik halinde hep böyle süreceğini ve daha kolayına kaçıp intiharı bile düşünüyor. aslında bu denli tanınan, ödüllü romanları olan ve akademisyen olarak ta değer verilen biri olmasının kendisine pek bir fayda sağlamadığını, eşi olmadan hiç bir şeyin anlamının olmadığını hissetmesinin nedenlerin yazdığı anılarından anlayabiliyoruz. çok genç bir kızken, aşık olduğu ve aynı zamanda çok saygı duyduğu eşiyile tanışıyor ve 48 yıllık bir evlilikte kavgasız, saygı ve sevginin devam ettiği, birbirlerine tutundukları bir hayat geçiyor. ayrıca ikisi de meslek hayatlarında hem bağımsız hem de birbirlerinden yardım almayı çok iyi beceriyorlar. yine de romanın sonunda anlıyoruz ki her şeye rağmen onu yalnız bırakmayan dostlarının yardımı ve bu süreçte kariyerine devam etme çabalarıyla yas sürecini 4. ayda tamamlıyor.

şükran şenol

yazar joyce carol oates,'in ilk defa bir kitabını okudum. dul kadının öyküsü kitabının konusu, insana dair olması, yakın veya uzak çevremizde sık rastladığımız bir durum olması açısından bilinen bir konu. sadece verilen tepkiler farklılık arz edebilir. kitapta yazarın eşinin ani ölümünden sonra yaşamış olduğu olayları ve acı, keder, suçluluk, pişmanlık, inkar..vb iç içe geçmiş duyguları son derece açık ve samimi bir şekilde okuyucuları ile paylaşmış olduğunu söyleyebilirim.

eşinin ölümünden sonra hem bir yazar hem de bir kadın olarak, o ana kadar hiç ilgilenmediği yapması gereken bürokratik işlemlerin dul kadın üzerindeki ağırlığının yanı sıra bir kadın olarak, hissettiklerini, düşüncelerini, iç dünyasını yaşadıklarını tüm açıklığı ile kimseyle paylaşmadığı duygularını okurlarıyla daha rahat paylaştığını düşünüyorum.

bu tür kitapları insanlar genelde (en azından ben kendi adıma) bağ kurarak okuyor. sürekli kitapta yaşanan olaylar karşısında kendini sorguluyorsun ister istemez. kitap insanın sıkıntı ve sorunları ile baş etmenin yolunu bulması gerektiğini düşündürüyor.

kitabı okurken ruhen sıkıntıya girdiğimi söyleyebilirim. zaman zaman okurken bir süre kitabı elimden bırakıp dönüp dolaşıp biraz rahatladıktan sonra tekrar okumaya başladığımı belirtmek isterim.

kırk kusur yıllık eşini kaybetmek... , çocukları da olmayınca, birbirlerinden beslenmişler. birbirlerine değer vererek, birbirlerinin özel alanlarına hiç dokunmadan, (tartışılabilir) bazen evde sessiz varlıklarını hissederek 40 yıl sürdürülen bir hayat arkadaşlığı... empati kurmadan okumak mümkün değil.

sevdiğimizimizin yanımızda olmasalar bile, yaşıyor olduklarını bilmenin bile büyük bir mutluluk olduğunu bir kez daha fark ettirdi bana dul kadının öyküsü.

kitap çevirisinden mi, yoksa başka bir nedenden mi anlayamadım. kitabı okurken anlam bütünlüğü oluşturmakta zorluk çektim... sürekli kural dışı cümlelerin olması ve iki çizgi arası açıklamalı cümleleri okurken insanın okuma akışını bozuyor. ... ayrıca dipnotluk olacak birçok terimi çevirmenin bize açıklaması gerekirdi diye düşünüyorum. örneğin ; “kominyon” ne demek hristiyan literatürüne yabancıysanız bilemiyorsunuz. çocuğun ekmeğe, şarap ayinine katılabilecek yaşa gelmesiyle katılabileceği kilise törenine dendiğini bir dip not ile yazılması gerekirdi diye düşünüyorum.

son olarak ta şunu belirtmeden geçemeyeceğim. okurken uygulandığım, sıkıntı duyduğum, eşinin ölümünden sonraki yaşadıklarına empatiyle yaklaşmaya çalıştığım yazarın, daha sonraki yaşantısını nasıl devam ettirmişti acaba diye araştırdığımda kocasının ölümünden çokta uzun olmayan (kitapta yaşadığı duygulara göre) bir süre içinde yeniden evlendiğini öğrendiğimde ; büyük usta nazım hikmet'in

yaşarsın, karıcığım,
kara bir duman gibi dağılır hatıram rüzgarda;
yaşarsın, kalbimin kızıl saçlı bacısı,
en fazla bir yıl sürer
yirminci asırlarda
ölüm acısı.

dizelerini mırıldanırken buldum.

ayşen mert:

joyce carol oates ilk kez okuduğum bir yazar, pek çok eseri çevirilmiş ama bizim karşılaşmamız dul kadının öyküsü'ne denk geldi. dul; genel bir kavram olmasına rağmen, kadın etiketi taşır,bana da çok itici gelir,bu sıfatın altından hep bir şeyler çıkar, acıma, öfke, küçük görme... kadın için ilk bilgi olurken, erkek için son bilgidir. öyküyü okuyunca, “aaaah aaaah dedim, hanım efendi siz hiç ortadoğu hikayeleri okumadınız mı? tabiki şaka, kitap özel duygular barındırıyor, çok yoğun, aşırı bağımlılık içeriyor, bu kadar kurgulu kitap yazmış birinin kendi hayatını kurgulayamaması ilginç, ya da bu kitap ticari amaç içeren az duygu, çok kurgu bir zaman dilimi, açıkcası yaşananları abartılı buldum, illa ki bu kitabı okuyup da yaşadıkları ile ilişki kuranlar vardır, neticede okurken kendimizin kendimize itiraf edemedikleri ile yüzleşmek, ortak yan, benzer yaşanmışlık bulmak, ya da girişten gelişmeye aşırı merak bizi o kitabın iştahlı bir okuyucusu yapıyor, bu kitabı aşk ile okuyamadım çünkü içinde aşkı zayıf buldum, alışkanlık, yalnızlık korkusu, arkasında biri olduğunu bilmek, o birini yakın arkadaş kabul etmek... ama ölümü kabullenememek, ki ray yaş itibari ile çok da şaşılacak durumda değil,

bu kitap sayesinde gotik edebiyat ile tanışmış oldum, başka gotik kitaplar da okumuş olabilirim ama farkında değilim. genel olarak akıcı buldum, kısa bir zaman, ayrıntılı duygular, zamanında ihtiyaç hissedilmemiş yüzleşmeler, kadının adı yok ama dünyanın her yerinde o adsız kadınlardan var, kişisel görüşüm; 6 aylık bir süreyi anlatan yazarın, 180 gün dersek süreye, bu yoğunluktan sonra 181 ya da 182 gün sonunda tekrar evlenmiş olması tuhaf.

edebi açıdan anı, biyografi ... tarzında bilgi içeren kitapların kurgu içermesi mümkün müdür? edebi olarak etik midir?

hayata dair; kayıplar yerine konur mu? konu sayalım, kayıp geri gelmiş gibi durur mu?

diğer bakış açılarını merakla bekliyorum, görüşmek üzere

şule dandik:

47 yıllık bir evlilik sonunda dul kalan yazarımızın hikayesi. eşinin şanssız bir şekilde hastane virtüsü sonucunda şubat ayında hayatını kaybetmesi nedeniyle haziran ayına kadar yani 4 aylık zaman diliminde joyce un yaşadıklarını; acaba şimdi ne olacak, eşi ile ilgili hangi gerçek ortaya çıkacak heyecanı ile okuduğum bir kitap.

aslında çok da keyif alamadım çeviri hataları çok fazlaydı zaman zaman kopukluklar vardı ama yine de bitirmeye çalıştım romanda felsefik görüşler ağırlıklıydı bu konuda kitaptan alıntılarda yaptım, bunlar ayrı ayrı tartışma konumuz olabilir.

yazarımızın biraz egoist olduğunu algıladım çünkü eşinin otopsi yapılmasına onay vermedi ayrıca yakılmadan önce son bir kez bakmak istemedi. acısını hep içinde yaşadı ve depresyon ilaçları uyku ilaçları ile mücadele etmesi hoşuma gitti nitekim devamlı ilaç kullanmadan acısının üstesinden gelmesi güçlü bir kişilik olduğunu bana hissettirdi kendisi ile o kadar mücadele etti ki sonunda zona oldu ama o kadar acı çekerken yine de sosyalleştiği ortamlarda acısını belli etmedi. bunalımlı depresyonlu halini ejder metaforu anlattı diye düşünüyorum. evin tüm detayları ile eşi ilgilendiği için birdenbire kendini boşlukta buluyor ve bunların üstesinden gelmeye çalışıyor. evde bulunan iki kedi ile de baş etmekte zorlanıyor hatta ölümle ilgili detaylı evrakları hazırlarken kedilerin evrakların üzerini kirletmesi ayrı bir sıkıntı yaratıyor.

kendi alanlarında serbest ama aktiviteleri hep birlikte yapan bir çift yani yaşam şekilleri herkes tarafından kabul görmüş mutlu bir çift her zaman yürüyüşe markete beraber gittikleri için çok da samimi olmadıkları bir market görevlisinin bile uzun süredir alışverişe yalnız gelmesi dikkatini çekiyor ve ray in vefatını öğrenince market görevlisi üzüntü duyuyor çünkü kendisi de yakın zamanda eşini kaybetmiş bir erkek.

kitapta cinsiyet ayrımcılığı de fark ediliyor örneğin evliliklerinin ilk yılında banka kredisi almak istediklerinde karı koca beraber maaşı kredi belgesinde yer almıyor çünkü kadın doğum yapabilir maaşı kesilebilir sadece erkeğin maaşı dikkate alınıyor.

cinsiyetçilik kadının yaptığı iş görüşmelerinde de dikkati çekiyor yani hayatımızda fazla değişen hiçbir şey olmamış kadınların maaşı düşük tutuluyor kadın olmanın zorlukları aynen devam ediyor. çalıştıkları bölüm gereği yani yazar ve editör olmaları sebebiyle tanınmış kişiler ve mesajlar paketler başsağlığı dilekleri bitmek tükenmek bilmiyor bunları ayrı ayrı cevaplamak da yazarımız için müthiş zorluk içeriyor.

kocasına o kadar aşık ki hazırlamış olduğu roman taslağında 60 yıl önce klinikte hemşiresine aşık olduğunu belirtmesi yazarımız da müthiş bir sarsıntı yaratıyor. eşinin bunca yıl bu konudan kendisine hiç bahsetmemesi de hayal kırıklığına uğrattıyor. kişinin eşini kaybetmesi bu kadar derin acılarla boğuştuğunu görmesi insanda kendi haline şükretme hissi yaratıyor. kitabı bitirdikten sonra yazarın biyografisini incelediğimde eşini kaybettikten 1 yıl sonra evlendiğini görüyorum ve çok şaşıyorum. zaten romanın son sayfasında da ipucunu vermiş evinde verdiği bir yemekte yabancı bir kişi de davetli imiş ray ile ilk tanıştığı şekilde bu kişi de gelmiş yanındaki sandalyeye oturmuş ve ilgisini göstermiş.

alıntılar; " erkek ötekidir ehlileştirilmesi gerekir kadın ise ehlileşmenin ta kendisidir."; " evde çoğu zaman saatlerce birbirimizle konuşmadan ya da konuşmaya gerek duymadan zaman geçirirdik bu yakın olmanın en büyük özelliği idi"; "ray hayatta iken yanımda olmadığı zaman bile yalnız değildim, şimdi ray yok başkalarının yanındayken kalabalığın içinde iken bile asla yalnızlık duygusundan kurtulamıyorum";

nietzsche nin kağıt ciltli yıpranmış eserinde yazarın bir ünlü aforizması var "intihar düşüncesi büyük bir tesellidir, insan çoğu kötü geceyi bu düşünce ile atlatabilir"

semra kılıçtepe:

dul kadının öyküsü, yazarımızın okuduğum ilk kitabı. sevdim mi? ilk yüz sayfada beni oldukça sarstığını itiraf ediyorum. 2006 yılında annemi hacettepe hastanesine yürüyerek götürdüğümüzde, süreç bizlere de yoğun bakım çaresizliğini yaşatmıştı, biz de acaba başka bir hastahane olsa idi sonuç değişir miydi diye kendimizi suçlamıştık. anladım ki dünyanın neresinde olursa olsun hastahaneler hep aynı, burada yazarın anlatımını inkar edemiyorum , sanki o hastahane odalarında onlarla ben de beraberdim...

ama sonra sayfalar dolusu kendine acıması, intihardan bahsetmesi (ki bence gerçekten intihar etmeyi hiç düşünmedi) beni oldukça sıktı, 200'üncü sayfadan sonra kitabı sevmediğim bir dersi not geçmek için çalışır gibi okudum.

bunca ünlü bir kadının yaşamak için bir erkeğe bağımlı olmasını bir türlü anlayamadım. ben onun üzüntüsünün eşine olan aşk

yüzünden olduğuna inanmıyorum, hatta birbirlerine âşık olduklarını da sanmıyorum, ikisinin de çok sevdikleri mesleklerini yapabilmek için lazım olan sakin hayatı birbirlerine sağlıyorlarmış, sanki kitap boyunca kocasının ölümünden çok onun yaptığı işlerin kendisine kalmasından yakındı durdu ... sevgi onların yaşadığı gibi bir şey olamaz, birbirlerinden o kadar habersiz iki kişinin bir sevgiyi paylaştığına inanmak zor. sonuçta yazarımız bana oldukça bencil, kendisini düşünen bir kadın gibi geldi.

ipek uğur bilge:

kitabı okurken zaman zaman empatik duygular, zaman zaman da itici duygular yaşadım.tanınmış iyi bir yazarın bence aşırıya kaçan acısı, yalnızlık duygusu, yaşam acemiliğini kabul edemedim, hem de kendisini yalnız bırakmayan yardım eden bir dost grubu varken! eserde 'dul kadın' sıfatının bir kucumseme, dislanmislik , acizlik duygusu yarattığı izlenimi edindim.her ölüm kalanlar için acı bir yıkımdır, özlemdir fakat bu statüyü kabul edip yalnızlığa mahkûm olmak hatalı, düşünürsek ölüm acisinin da dereceleri olduğunu anlarız, bunu ben yaşayarak deneyemedim. anı kitabında yazar ile eşinin çok da içsel bir ilişkileri olmadığı kanaatine kapıldım.kocasının bazı gizli konuları, örneğin köyü dindar ailesi özellikle babası ile ilişkisi, bekarlık hayatı hakkındaki ketumlugu, yazmış olduğu son kitabını eşine okutmamış olması gibi. yazar evliliği süresince eşinin özeline hiç girememiş, onu hoşnut etmek için hep susmuş ve de hayatın rutin sorumluluklarının çoğunu kocasına bırakmış, yalnız kaldığında bu sebepten de yoğun zorluklarla karşılaşmış. 48 sene evlilik sonrası sevgiye dönen bir hayat sonrası 1 yıl sonra evlenmek? dul kadın yalnız bir yaşam idame ettiremez mi, mutlaka bir erkek desteğine mi ihtiyacı var.bu roman yasanmisliklarım nedeni ile bana fazla abartılı ama çabuk geçmiş duyguların anısı gibi geldi

izmir grubu:

ismail karademirci:

yazarın 'can ateşi ' romanında (henüz bitiremedim) ve mustafa beyin gönderdiği öykülerden 'hafifletici nedenler ' öyküsünde egemenlik,bastırma,disiplin,cezalandırma,çocuk istismarı,intihar düşüncesi ve dayak temaları sıklıkla işlenmekte,kadın cinselliğine göndermeler yapılmaktadır.

serpil tuncer'in 'gotik feminist anlatının buluşması ' yazısında feminist gotik edebiyatı tanımlamak için belirttiği deneyim,aşırılık-abartı,kaçış unsurları joyce carol oates'in roman,öykü ve 'dul kadının öyküsü' başlıklı anı kitabında bolca var. kaçış unsuru sadece fiziksel değil, kültürel olarak insanı kuşatan duvarların,sınırların ve evin aşılmasında içeren bir metafora dönüşmektedir.

yazar dul kadının öyküsünde ray öldüğünde hastanede değil, evde olduğu için kendisini suçlamaktadır.

yazar kendine uzaktan bakarak 'dul kadın' söylemiyle kendisiyle ,geçmişiyile ,kocasıyla ve kocasının geçmişiyile hesaplaşmaktadır denilebilir.

kitapta ,dul kadın,yuva ,çukur,ejder vb.metaforlar kullanılmaktadır.

'yuva',yatağın ona ait yanı ,kitaplar,taslaklar,ray'in yayınlanmış bütün yazıları ve bahçedir. yuva joyce carol oates olmadığı,joyce carol smith'de olmadığı bir yer olarak tanımlanmakta ve yuvada kimliksiz,huzurlu,yalınız,rahat olduğunu belirtmektedir.

yazar,eşinin ölümünden kısa bir süre sonra a.b.d'nin değişik üniversitelerine konuşmacı olarak gidiyor,ray'i unutmak ,hareket halinde olmak ve yalnız kalmamak için.

'çukurun korkutucu tarafı farkına varmamak ,her farkına varmadığımızda düşüyorsunuz çukura ve iş işten geçip en derine çekilene kadarda anlamıyorsunuz düştüğünüzü'(s:351).ray ile geçmişe yönelik anılarının geçtiği yerler,evler,mekeklar v.b hepsi çukur yazar için.psikolojik problemleri olan ve intihar eden 45 yıl önceki öğrencisi richard wishnetsky'de yazarın içindeki çukur.ruhunun çukurundan(intihar düşüncesi) kurtulabilmek için için yazar kendini işine veriyor.

ray'in çukuru ise kendi ailesi,babası,klise ve bahçesidir.ray ,geçmişini çok az anlatmıştır yazara.

yazar çukurdan çıkmak için bitirdiği bir romanını yeniden yazmayı bile düşünür.

yazar ,kitabın sonlarında ray'in yarım bıraktığı kara ayın romanını okumaya başlar ve ray'in bilmediği geçmişinin önemli anlarını öğrenir.....

sema çamlı:

kitabı şimdi bitirebildim.ölüme biraz gerçekçi yaklaşıyorum sanırım,hepimiz birgün öleceğiz..bu yüzden kitabın başlarında yazarın yaşadığı acı, üzüntü duygularını çok abartılı algıladım,kitap ilerledikçe bu duygum azaldı,tekrarlara rağmen ...çok yakın ,uzun yıllar birlikte olunan bir eş ,arkadaş kaybı düşünülmesi imkansız olmalı...

acılar zamanla hafifliyor,üstesinden geliniyor ve yaşam devam ediyor...

uzun yıllar evli olan eşler birbirlerini üzmemek adına ya da daha az sevilirim endişesiyle dertlerini paylaşmamalı mi,ya da ne kadar paylaşmalı?,ne zama öteki olmalı?böyle bir sorum var.

bir kişiye anlatmak yazarak paylaşmaktan daha mı zor?

nuray demirezer kaya:

joyce carrol'u ilk defa okudum. dul kadının öykü kitabında, 2008 yılında zatürree teşhisi ile acile kaldırılan eşinin kaptığı bir enfeksiyon sonucu hayatını kaybeden eşinin ,kaybı ile ilgili yaşadıklarını anlatır. kolay okunan bir kitaptı. ben diğer iki öykü kitabını daha okudum. kalp koleksiyoncusu ve acı ülke yi okudum. roman olarak okuduğumuz bu kitapta yazar duygularını çok güzel anlatmış fakat biraz tekrarlar olduğu için çok uzun geldi. hatta çok ilginç öykü kitapların içinde sürekli bu dul kadının hikayesi vardı. acı ülke öykü kitabında kitaba adını veren öykü tamamen bu romanın öyküsüydü.ve sonu farklıydı. öyküleri daha etkileyiciydi. bazı öyküleri o kadar uzun ki sanki bir roman okuyormuş gibi oldum.

jose carroll bütün öykülerini kadın diliyle yazmış ve daha çok kadınların yaşadığı sıkıntıları özellikle cinsellik anlamında anlatmış. kendisi de birikim dergisinde bir röportajını okudum. "içinde yazar bir kadın olduğum için pek çok kişinin yüzünde "kadın yazar "olduğumu anlatan bir ifadeye tanıklık ederim. oysaki bugüne kadar hiç "erkek yazar "olarak tanımlanan yazar bir erkek görmedim. bazen tıpkı hediye olarak alınan bir buket çiçeğin yüzüme fırlatılması gibi "erkek gibi yazıyorsunuz türünden "sıradışı "övgülerle de karşılaşıyorum demiştir.

dul kadının öykü kitabında aslında hep anlatmak istediği çok şey var ama sanki acı çeken bir intihar edebilir mi ?etmeli mi ? yoksa çekilmez olarak düşündüğü bir hayatı yaşanır hale getirmeli mi ?hep bizim bunları sorgulamamıza neden olmuş.

yazar okuduğum kitapları arasında erkek ağzından bir öykü yazmamış..zaten dul kadının öyküsü kitabında "erkek ötekidir, ehlileştirilmesi gerekir, kadın ise ehlileşmenin ta kendisidir. " demiştir.

paylaşılan öykülerden birinde bir erkek anlatıcıya rastladım ,adı galiba "bir iç konuşma"ydı.

joyce ' un 14 yaşındayken büyükannesinden duyduğu türkülerini yazmaya başlamış olduğunu okudum.

bizim sözlü gelenek dediğimiz masallar gibi büyüklerinden duyduğu kültürle büyüdüğü anlaşılıyor.

ilk romanını 28 yaşında yayınlanmış..çok genç yaşta romanının yayınlanması ,alt yapısının ne kadar dolu olduğu ve okuyup yazmaya çok erken yaşta başladığı ve bu kadar eseri verebilmenin bu şekilde oluştuğunu bize açıklıyor.

yazarı tanıdığıma sevindim..

nuray turhan:

joyce carol oates, eşinin beklenmeyen ölümü üzerine derinden hissettiği kederini ,suçluluk duygusunu ve intihar arzusunu arkadaşları, dostları ile paylaşmayıp okuru ile paylaşmış. bu uzun ve zorlu acı paylaşımını yazarın içtenliği ve açık sözlülüğü sayesinde sıkılmadan ve bıkmadan okudum. özellikle kitabın sonları çok ilgimi çekti.ölen eş ray'in karısıyla paylaşmadığı geçmişi ve kız kardeşi carol 'a sadece ağır katolik dini kurallara uymayıp farklı olduğu için yapılan labotomi ameliyatı içimi acıttı.

yazarın hayatta kalarak cektığı derin acının etkisinden bir yıl sonra yavaş yavaş kurtulması, yaşamını eşi olmadan yeniden oluşturmaya çalışması , kitabın acıdan ve kederden kaynaklı ağırlığını biraz da olsa hafifletti.

joyce. carol oates 'i bana tanıttığı için sevgili mustafa bey'e çok teşekkür ediyorum.

feride cihan göktan:

kitabı okurken nedense biraz sıkıldım. ve hatta abartılı buldum. bazı satırları okurken “yok artık, bu kadar da olmaz” dediğim yerler oldu. sonuçta eşinin ölümü ile intiharı düşünecek kadar perişan olmuş ve hayata küsmüş olan bir kadınla karşı karşıyayız. bu kadın dünyanın bildiği bir yazar, öğrencileri var, işi var... yani hayata göbekten bağlı biri. böyle bir kadının eşinin ölümü ile bu kadar uzamış bir yas dönemi geçirmesini bağımlılık olarak düşünmek daha doğru olacak gibi.

dediğim gibi kitap çok çabuk okunabilen, akıcı bir dille yazılmış, bazen tekrarlar nedeniyle insanı sıkıyan (benim için bazı yerleri öyle oldu) ve kolay bir kitap ... ama kitap bitince çok düşündürücü oldu benim için. kendi ailemde ve çok yakın tanıdık ve arkadaşlarımdan eş ölümü nedeniyle böyle derin ve uzun bir yas dönemi geçiren olmadı. (tabii ki fark etmemiş de olabilirim) ancak biraz etrafı ve farklı çevreleri soruşturduğumda böyle öykülerin sıklıkla var olduğunu öğrendim. bu anlatılanın otobiyografik olması da aslında çok çarpıcı olmuş.

soru: 1. bu ilişki gerçekten derin ve iki tarafın da birbiri için yaratıldığı iki tarafında birbirinden asla vazgeçemez olduğu bir ilişki midir? yoksa bu sadece yazarın tek taraflı kurduğu bir ilişki midir?

soru 2 : sayfa 103 . “ray yaşıyor olsa ama yanımda olmasa o zamanki yokluğu bu yokluğu ile aynı olacaktı”

bu cümleyi değerlendirmenizi istiyorum. bana tuhaf ve yanlış geldi.

soru 3. eşini tanıyamadığını hatta hiç tanıyamadığını söylüyor. bence bu saptaması bu kadar yakın bu kadar kabullenmiş bu kadar uzun bir ilişkide olabilir. bu konuda fikirlerinizi öğrenmek istiyorum. ya da şöyle diyeyim: gerçekten insanlar birbirini tanıyabilir mi? (buna çocuklarımız bile dahil olabilir)

sonuç olarak kitabı okuduğuma memnunum. tartışma kısmı da renkli geçecek diye düşünüyorum. çünkü çok hayatın içinden bir konu..

bir soru daha ekleyeyim ejder bu metafor nedir?

nalân arman:

dul kadının öyküsü bir kayıp ve ardından gelen yas dönemi öyküsüydü bana göre. yaralanmışlık ve çaresizlik duygusu çok yoğun hissediliyordu. öyküde benim için önemli olan bu yası joyce carol oates'in nasıl deneyimlediği idi. bu konuyla ilgili bütün gördüklerimi ve bildiklerimi paranteze alarak baktım öyküsüne.

yas dönemindeki "intihar" düşüncesi üzerinde epeyce durmuş oates.

anlattıklarını üç ayrı yaklaşımla ilişkilendirdim.

1. temel felsefi yaklaşım olarak intihar düşüncesi. "hayat yaşamaya devam etmeye değer mi ?" meselesi. bu konu az çok varoluşçu filozofların düşünceleriyle ilişkilendirildi. buna verilecek cevap önemliydi. bir seçim yapılacaktı çünkü.
2. yıkım duygusu üzerinden intiharı sorgulama. kertenkele/ ejder metaforu üzerinden iyi ifade edildi.
3. bir de spinozacı yaklaşım vardı. her varlığın hayata tutunma çabası. bir bakteriye bile bu açıdan baktığımızda onu affetmek (ne haddimize ise) mümkündü.

yazar felsefe eğitimi almış ve bunlardan söz etmesi tesadüfi değil, kanımca.

ar-da bajar:

saçmasapan bir insan kimliği, değeri? yetkesi-iddiasına-etiğimiz tanıklığın-syf-361

anı-biyografi-roman denemeleri, üçlemesinde işlenen bu anlatı “yazarın” entelektüel birikimi ve sunuşunu çok beğendim ancak bu kadar ayrıntı 416 sayfa için fazla mıydı? evet derim bana göre çok fazla ayrıntı ve gereksiz tekrarlamalar vardı bu “dul”lulukla ilgili düşünceleri gereğinden fazla ayrıntılanmıştı

edebiyat dünyasından-yazarlar, eleştirmenler (azlıktaydı),şairlerle ve felsefecilerle , ve ressamlarla ilgili ayrıntıları çok hoşuma gitti. yazar daha çok “dul”, “çukur” ve “ejderha”, “ev” metaforları üzerinde durdu yazarının ve eşinin her birisinin baba tarafının kendi çukurları olduğu ve bu çukur metaforu bütün ilişkiler için geçerli olduğu o kadar vurucu cümlelerle ifade etmiş ki bunu –yabanıl olduğumuz yanımız ,görmek istemediğimiz ya da gördüğümüz/değiştiremediğimiz/“öteki”yle bütünleştirmesine hayran kaldım .

nilhan tuncer:

kitabı okumaya başladığım zaman, bir ölümün ardından yaşanan acıyla yüklü anıların ve yas sürecinin getirdiği duygu ikilemlerini okuyacağımı biliyordum. sadece beklediğim bu sürecin nasıl anlatılacağı konusuydu. jco daha önce okumadığım bir yazar. onun hakkında yazılanlara bakarak çok üretken bir yazar olduğunu biliyorum. mustafa bey'in gönderdiği notlar arasından önce "zavallı bibi" ve sonrada "hafifletici nedenler" öykülerini okuyarak biraz bilgi sahibi olmaya çalıştım. buradan aldığım çok kısıtlı okuma verisine bakarak öykülerden alınan edebi yön veya bakışı belki de tamamen otobiyografik bir kitap olmasından dolayı, bu kitapdan alamadım. anlatılan sürecin "dul kadın" üzerinden anlatılması ve defalarca tekrarlanması, sevilen kişiye ölüm ayrılığıyla veda sürecinde biraz abartılı buldum. kitap anı kitabı olsa dahi, daha kısa ve öz vurucu anlarla desteklenmesi yeterken bu kadar uzun tutulması da ayrı değerlendirilmesi gereken bir konu. bu kadar önemli bir yazarın, yas sürecindeki resmi işlemleri, tanıdıkların e-postalarına varıncaya kadar bir dolu ayrıntılarla vermesi okuyucu olarak insanı yoruyor. bu tür resmi işlemlerden dolayı acısıyla baş başa kalamayışının üzüntüsünü anlatmak için bu kadar sık tekrarlara gerek yok sanki.

"ray'in bilmediğim bir yönü vardı- benden biraz uzak bir yönü. benim de-yazdıklarımın çok azını bilen-ray'le arama biraz uzaklık koyan bir yönüm olduğu gibi. işin korkunç yanı şu: belki onu hiç tanyamadım. belki gerçek anlamda hiç tanımyordum kocamı.

belki de kaçınılmaz bu- hiçbir kadın kocasını gerçekten tanımyor olabilir? eş olmak öyle büyük bir yakınlık getiriyor ki, insan belki bir şey göremiyordur; tıpkı bir aynaya çok yakından bakınca kendini görememek gibi."(104-105)

bu cümlelerden sonra cevabımı, kitap boyunca tüm sayfalarda aradım. 48 yıllık evlilik bunu sağlamış mı acaba, ne dersiniz ?

rezan turhan:

joyce 60 lı yıllarının sonlarında hiç beklemediği bir anda eşini kaybeder. kitap kadın dilinden bir öz yaşam öyküsüdür. kadın dilinden çünkü duygular çok açık ve içten bir dile yazılmıştır. çok yolunda giden bir evlilik-biraz da bağlılık düzeyinin fazla olduğunu düşündüğüm- joyce'nin kendisin suçlu hissettiği bir tablo ile son bulur.

suçluluk duygusu ve ani ölümün getirdiği sıkıntı onu intihar düşüncesine sürükler. intihar ejder bakışı ile simgelenir.

"ejder bakışı – işte intihar düşüncesi bu. ölümün, boşluğun sureti bu" sa;219

bir yıl sonra bile " kayıp duygusu ile sarsıldım" der. "sanki her şey yeni olmuş gibi" duygusuna sahiptir. ama 415 inci sayfada " dökülüp saçılan çöplerin arasında küçük şeyler bulabilirim " düşüncesi ölümü kabul ile ilgili bir gelişme olarak yorumlanabilir diye düşünüm

mustafa sütlaç:

neden seçtim?

son bir yıl içinde yani geçen mayıs ayından bu yana okuduğumuz yabancı yazar ve romanlar şöyleydi:

john berger, ingiliz "g", giaconda belli, nikaragua, "kadınlar ülkesi", françois rabelais, fransız, "gargantua", jeanette winterson, ingiliz, "tek meyve portakal değildir", iris murdoch, ingiliz, "italyan kızı", per pettersen, norveç, "at çalmaya gidiyoruz".

dikkât edilirse bu yazarların üçü ingilizdir. son okuduğumuz amerikalı yazar ise **toni morrison**'du ve geçen yıl mart ayında okumuştuk. doğrusu edebi özelliklerini öncelikle irdeleyerek kendimce yaptığım bir seçim içinde bir amerikalı yazarın okunmasının yerinde olacağı düşünüyordum. listemde bulunan amerikalı yazarlar arasında yaptığım değerlendirme sonucu çok üretken olduğunu ve farklı bir yazım tarzı olduğunu okuduğum ama daha önce herhangi bir kitabımı okumadığım **joyce carol oates** öne çıktı ve yazar olarak onu seçtim.

kolay ulaşılabilir romanlarının hangileri olduğuna bakarken, dul kadının öyküsü konusundan verilen bilgiler bunun bir otobiyografik anlatı, hem de günce tarzında yazıldığını söylüyordu. bu durum bir önce okuduğumuz **melih cevdet anday**'ın "isa'nın güncesi" romanıyla kıyaslanabilme imkânını gündeme getiriyordu, dahası yapıta hem basılı olarak ulaşılabilirdi, hem de elektronik kopyası kütüphanemde bulunuyordu. bu nedenlerle söz konusu kitabı seçtim. düşünme mekanizmamı daha

doğrudan söylersem bir amerikalı yazar olsun, bu yazar farklı özellikleri olan bir yazar olsun ve anlatısı da biraz biyografi ağırlıklı olsun istedim. seçim böyle yapılmıştır.

doğrusu kitabı okurken bu özelliklerin ve üzerinde konuşulacak yanların çok olduğunu görmem de sonradan beni çok mutlu etti. ne var ki sizlerden gelen bazı olumsuz tepkiler de vardı. okumayı yarıda bırakan, okuyup bitirse de olumsuz değerlendirme yapan arkadaşların olması nedeniyle doğrusu biraz üzüldüm. hattâ yarıda bırakan arkadaşlara yazarı tanımak bakımından başka bir kitabımı yolladım ve önerdim.

kitabı ve içinde anlatılanları kendi bakışım ve okuduklarıma dair düşüncelerim çerçevesinde şöyle değerlendiriyorum

"bir yazar yazdıklarıyla yaşamalı ve ölmelidir. yalnızca ve yalnızca bunun için. bir savaş; bir depresyon, harflerin canlanması, isa ya da melekler, cennet, cehennem, güç, bilim, hiçlik (neant) - onun için yalnızca fırçasının darbeleri olarak."
ralph waldo emerson, "experience "

ne anlatıyor?

kitabın asıl teması bir "kayıp" olayı ve bunun ardından yaşanan "yas süreçleri". kaybeden kişi gerçek bir kişi: joyce carol oates adındaki yazarın gerçek kimliği olan "joyce smith", kaybettiği kişi ise kendisinden sekiz yaş büyük olan 12 mart 1930 doğumlu raymond smith.

çift 23 ocak 1961'de evlenmiş, hiç çocukları olmamış. metinde söz edilen olaydan bir yıl önce ocak 2007'de büyük bir trafik kazası geçiriyorlar ama ikisine de bir şey olmuyor. ancak bir yıl sonra 15 şubat 2008'de raymond'un 78 yaşını tamamlamaya günler kala bir solunum sorunu nedeniyle en yakındaki hastaneye götürülüyor ve üç gün sonra 18 şubat gecesi 00.50'de zatüreyeye çeviren hastalığının etkilediği kalp yetmezliği ve komplikasyon sonucu yaşamını yitiriyor.

16 haziran 1938 doğumlu joyce, 23 yaşını sürerken 23 ocak 1961'de severek evlendiği, 46 yıl 23 günlük bir zaman süresi boyunca çok güzel ve mutlu bir hayat yaşadığı raymond'u yitirmesini ve onun kaybıyla başetmesini 416 sayfalık bu kitapta anlatıyor. kitapta bir çifti, üstelik de ikisi de edebiyatçı olan bir çiftin başlarından geçen her şey bir "bildungsroman" formunda anlatılıyor.

kitabı "nöbet", "serbest düşünüş", "ejder", "araf, cehennem", "öyle mutlu görünüyordunuz ki" ve "sonsöz" başlıklı altı farklı bölümünde yer alan, her biri ayrı birer başlık taşıyan 88 farklı metin boyunca "yas" duygusunun farklı boyutlarıyla karşılıyoruz. bu metinlerin bazılarının daha önce bir dergide yayınlandığını da kitabın başında öğreniyoruz. kitap raymond smith'e ithaf edilmiş, ayrıca ona yönelik bir teşekkür niteliğine de sahip bu yapıt, böyle bir temanın anlatıldığı kurgusal bir romandan farksız ve böyle okumaya da çok uygun.

okur kitabı okurken öncelikle gerçekle kurgunun birbiriyle ilişkisini gözlemliyor ve düşünüyor. gerçekler bire bir, ya da aynen, veya olduğu gibi anlatıldığında bir kurgusal metin oluşturur mu? aynı soru tersinden düşünerek söyle sorabiliriz: "üretken bir yazar bir kurgu olguyu gerçek sanılacak kadar somut anlatabilir mi ve bunu nasıl yapar?"

hepimiz pek çok günce okumuşuzdur, "anne franh'ın günlüğü" muhtemelen hepimizin ilk okuduğu güncelerden birisidir ve roman tadında bir anlatıyı içerir, edebiyatın da başat yapıtları arasındadır.

kayıp ya da yas duygusuyla başetmenin pek çok süreci, yasin yaşandığı sırada akla gelen pek çok unsurla birlikte "ölüm" olgusu bu yapıtın ikinci asıl teması olarak karşımıza çıkıyor. ama burada verilen başka örnekleri de okurken ister istemez ölüm dışı nedenlerle yaşanan kayıpların da örneğin "ayrılışları" da düşünüyoruz bu süreçte.

ölüm irdelenirken de joyce'un bu süreçteki dahlini düşündüğünü iki önemli konu bağlamında hissettiği "suçluluk duygusunu" da tanıdığı oluyor ve bunu da düşünüyoruz. bunlardan ilki aslında çok basit bir şekilde atlatılacak bir sürecin, birbirinin ardından gelen bazı olumsuzluklar sonucu ölüme kadar varmasına yol açan bir "hastane seçimi", ikincisi de raymond'un yanında beklerken bir gece dinlenmek için evine gittiği sırada "kocasının yalnız başınayken ölmüş olması".

bunlardan ilki benim eski bir hekim ve hasta hakları aktivisti olarak doğrusu sonraki süreçlerde nelerin olabileceği ya da

yapılabileceği noktasında merak ettiğim bir konuydu. o nedenle neredeyse kitabın sonuna kadar bu anlamda yapılan herhangi bir şeyin olup olmadığını merak ederek ve tabii bunların neler olabileceğini düşünerek okudum. tabii bunları kendi içimde tartışma imkânını da bana vermesi de önemliydi.

örneğin daha önce yaşanan trafik kazası, ölüm olayının farklı biçimde olması, ölümü yaşayanın da farklı biçimlerde gündeme gelebilme ihtimâli, kitapta anlatılan duygu ve düşüncelerin farklı biçimlerde şekillenmesine dair düşünceleri de akla getiriyordu. burada ayrıca bu sürecin sonunda yaşanan "yalnızlık", "tek başına kalma hâli" ve "özgürlük" gibi temel temalara dair dile getirilen düşünceler, konunun çok boyutlu tartışılmasına neden olacak imkânlar yaratıyordu. bu kayıp sürecinde fark edilen unsurlardan birisi de 131 (kayıp koca) ve 154. sayfalarda açıklıkla ve içtenlikle dile getirilen raymond'u "tanımıyor" olma hâli ve çiftin birbirleri için "giz" olan yönlerinin o kadar uzun süren beraberliğe karşın varolmasıydı. bunun nasıl olabileceğini anlamak için 416 sayfalık bir bulmacayı heyecanla okuduğumu belirtmeliyim

bu temel temalarla birlikte ele alınan çeşitli "izlekler" de bulunuyordu kitap boyunca ve her biri aslında farklı metinlerin ve hattâ farklı romanların konularını, temalarını oluşturabilecek nitelikteydi.

bu bağlamda bazılarının altını çizersek, "bir çiftin geçmişi ve bunun irdelenmesi", bu bağlamda "çiftin ikisinin de edebiyatçı olması" ve buradan çıkararak edebiyatla uğraşan insanların gündelik yaşamları, bu bağlamda "insanlar arasındaki ilişkiler", "edebiyatçılarla diğer insanlar arasındaki ilişkiler", "evlilik kurumu" ve "özgür birlikte yaşam" arasındaki benzerlikler farklılıklar, insanların yaşamları boyunca "çeşitli kurumlarla ve devletle ilişkileri", kurum ve deslet organlarının ölümüne ve ölümlerden sonra geride kalanlarla ilişkileri ve zorunlulukları, "insanların yaşamları boyunca kendileriyle olan / kurdukları ilişkileri", özellikle geçmişte yaşadıkları kimi olgu ve olaylarla ilgili olarak sonraki düşünce, duygu, tutum ve davranışları (raymon'un şizofren / deli kardeşi ve joyce'un ölene kadar bir kuruma kapatılan otistik kardeşinin hikâyeleri), hemen herkesin yaşamında şöyle ya da böyle yer alan ve bir biçimde etkileyen "toplumsal olaylar" ve onlara yönelik hissedilenler ve alınan tutumlar, bu bağlamda "ırk ayrımcılığı", "kadına karşı ayrımcılık ve şiddet" (özel olarak 'detroit olayları'), yine insanların yaşamlarında çeşitli nedenlerle ve çeşitli biçimlerde gündeme gelen "depresyon", "psikoz", vb ruhsal olaylar ve bunlarla başetme yolları, bu bağlamda ilaçlar, kullanılışları, etki ve yan etkileri, bu bağlamda doğudan deneyimden kaynaklanan bilgiler, özellikle dul kadının gündeminde olan, kitapta da hem kendi özelinde hem de çok yakından tanıdığı bir başka insan bağlamında tartışılan "intihar" olgusu, keza kayıp ve yaz durumları başta olmak üzere ruhsal olarak çöküntünün söz konusu olduğu durumlarda sağaltıcı etkisi bilinen edebiyat, metin, okuma / yazma faaliyetine dair bilgiler ve paylaşımlar, bir film izler gibi bu büyük yapıtta ortaya konuluyor ve adetâ bir pencereden içeri bakarak birinin dünyasında olan bitene bakmış oluyoruz. edebiyatın bu anlamdaki önemli işlevlerinden birisini yerine getirmiş oluyor. dahası bunların her biri üzerinde derinlemesine konuşulabilecek konular olarak okurun yoğunlaşmasına imkân tanıyor.

tabii bu süreçte bir önce okuduğumuz "isa'nın güncesi"nde anlatılanlarla birlikte bunları düşününce, yaşamın çok yönlülüğüne çok boyutluluğu da fark ediliyor. tıpkı sanal ile kurgu, gerçek ile distopya arasındaki ilişkilergibi.

nasıl anlatıyor?

giriş bölümünde de belirttiğim gibi kitapta anlatılanın bir kurgu metinden herhangi bir farklılığı söz konusu değil; karakter çizimleri, yaşanan olaylar, bilinçdışının dışı vurumu olan çeşitli ayrıntılar dahil düşünce ve duygu dünyasının betimlenmesi, üstelik bunların çelişki ve çatışmalarına dair ayrıntılarıyla birlikte gerçekliği belirli bir pencereden yansılayacak şekilde dile getirilmesi, yaşanan çevre ve mekânlara dair özellikler, bunların tasviri, ikincil karakterlerin kimi ayrıntıları, geçmişte yaşanan olaylara dair gerek anektodal, gerekse çözümleyici nitelikteki aktarımlar, bunların bütününden oluşan bir modern dünya ve sorunlarının irdelenmesi gibi özellikleri, dahası kurgusal edebiyatın, özellikle de modern anlatının en önemli unsurlarından birisi olan bilinçakışımın somut ve çok güzel bir şekilde dile getirilmesi bu anlatıyı bir roman düzeyine çıkaran unsurlar.

aslında gerçek bir kişilik olmayan joyce carol oates tarafından gerçek bir karakter olan joyce smith'in başından geçenlerin anlatılması romanın tersi bir kurgunun yapıldığı yolunda bir düşüncüyü de akla getiriyor. dolayısıyla metin okunurken bu konuda akla gelen "kurgu / gerçek", "anlatı / günce" gibi uç durumlar harmanlanarak karışık ve özgün bir yapıt ortaya konulmuş.

burada yer alan 88 farklı metin parçasında gerçekte olanla kurgusal olanın (bu kez kurgusal olanı joyce'un aklına gelip de

yapmadıkları üzerinden düşünüyorum) yapılmayanların yazılması gibi unsurlar bu iki anlatı unsurunun metinlerde yer alış biçimlerini tartışmamıza yol açıyor.

bu farklı metin parçacıklarında en çok dikkâti çeken "tekrarlar" çok sık olunca, özellikle de kayıp anına ve o andaki duygu ve düşüncelere sık sık geri dönüşler, okuru sıkan bir unsur olsa da aslında bir kaç farklı işleve sahip olması nedeniyle muhtemel yazar tarafından bilinçli olarak kullanıldığı düşüncesini aklıma getirdi.

bu işlevlerden ilki bence metnin ritmine yol açması: gerçekten de bu geriye dönüş ve tekrarlar bütün metin hareketini sağlayan önemli unsurlardan birisi. ikincisi burada yazar açısından gerekli olan bir diğer zorunlu durum, "gerçekle yüzleşme" ve sonrasında da gerçekliğin kabulünün sağlanması". bizdeki "temcit pilavı" deyiminin işlevi de tam burada şekillenen bir unsur. ölüm anı o kadar çok yineleniyor ki, yazan açısından olduğu kadar okur açısından da bir noktadan sonra konu ne kadar acıtıcı olursa olsun bir duyarsızlık, kanıksama sağlanıyor. tüm kayıp süreçlerinde belki de en önemli olaylardan ama açıkça en az ifade edilenlerden birisi budur. bu sadece okunulan konuyla ilgili değil, aynı zamanda okurun bir türlü bilinçdışında bitiremediği başka kayıp ve özellikle de kendiyle hesaplaşma süreçlerinde bazen isteyerek, bazen de istemdişi gerçekleştirdiği bir akıl yürütmedir. oates kitabında okuru kendi okuduğu metnin dolayımında bir tür sağaltma unsuru olarak bunu kullanıyor. öte yandan anlatının bütününde yoğun bir duygusallık anlatılıyor olsa bile oates'in diğer öykülerinde de gördüğüm bir başka unsur, "akla dayanan çözümleme ve buna karşılık gelen tutum alışlar"ın ifade edilmesi ve özellikle vurgulanması. başka bir deyişle olayların hemen tümü bir "neden-sonuç ilişkisi" içinde ve birbirine bağlı, birbirinden bir şeyleri devralan süreçler olarak ortaya konuluyor ve böylelikle gerçeğin sağlam bir şekilde inşası gerçekleşiyor. bu da bizi hemen herkesin yaşayacağı belirli bir yaştaki kayıp durumlarında verilen farklı tepki ve davranışların nedenlerinin anlaşılması bakımından işlevsel bir özellik oluyor. keza bu noktada kimi zaman ortaya konulan "bilimsel" bilgiler ve bu bilgilerin yaşamın somut pratiği ile sınanmasından kaynaklanan sonuçlar ve doğrulamalar da ortaya konuluyor. bu da anlatı metninin bir başka başat özelliği olarak ortaya çıkıyor.

yapıtta yine merakla okuduğum ve acaba nereye varacak diye düşündüğüm iki temel yan anlatı daha vardı: bunlardan ilki neredeyse anlatının başlarında haberdar olduğumuz ama joyce'nun çelişkili tutumu nedeniyle ayrıntısından hemen haberdar olamadığımız, raymond'un taslak romanı ya da anlatısı "**kara ayın**". anlatı boyunca içeriği parça parça ortaya çıkan bu ikinci roman içindeki gerçekliğin yazar tarafından çözümlenmesi ve orada anlatılanların gerçekteki karşılıklarına dair anlatımlar, yine baştan beri tartıştığımız "kurgu-gerçeklik" tartışmasına önemli bir kaynak oluşturuyor.

ikincisi de bu olayın yaşandığı zaman ve dönemde yazar ve eşiyle ilişkide bulunan diğer edebiyatçıların tutum ve davranışlarıdır. burada kimisini bildiğimiz ya da yakından tanıdığımız philip roth, john updike, sylvie plath, emily dickinson, williams carlos williams gibi bazı yazarların yazmaya ve bu olaya dair düşünce ve tutumları da merakla okuduğum bölümler arasındaydı. raymond'la joyce'un varettileri bir edebiyat dergisi çerçevesinde anlatılanlar, bir yanıyla edebiyatın iyileştirici yönünü akla getirirken, iyilik adına bazı davranışların kaybı ve yası yaşayanlarda nasıl etkilerde bulunduğunu ortaya koyması bakımından oldukça ilginç yanlardı. adeta joyce smith'in "jco" olarak içinde girdiği ikincil rolün bu süreci başatmektaki yardım ve desteği de zaman zaman yaşadığımız ve hafızalara kaydedilmesi gereken bir başka yandı.

gerçekten de bu yaşananlar ve onların anlatımı benzer kayıpları yaşadığım son dönemde benzer davranışların kendimdeki etkilerini çözümlememe katkısı olan noktalardan birisi oldu.

bu noktada anlatı özellikleri arasında iki önemli unsurdan daha söz edilmesinde yarar olduğunu düşünüyorum. bunlardan ilki kesintili episodik anlatımın yeğlenmesi ikincisi ise özellikle üçüncü dördüncü kişilerin kendi duygu ve düşüncelerini anlatırken kullanılan mektuplar, mesajlar gibi unsurlarla ortaya konulan metinlerarasılık. bu bağlamda bunun da oldukça geniş tutulduğu, sylvie plath'ın "lady lazarus" şiiri gibi bazı şiirlerin, "elveda las vegas" gibi kült filmlerin özetlenmesi ve yorumlandığı görülüyor. burada bu başarılı ve güzel filmi izlememin nedeninin de bu kitap olduğunu belirtmeliyim. bunun dışında da yukarıda söz ettiği kurgusal metinlerde ve anlatılarda sık karşılaşılan diğer kurgu unsurlarının yoğun ve başarılı şekilde kullanımı da dikkât çeken bir noktaydı.

anlatıdaki temel yazım biçimlerine bakıldığında da metin biçimi olarak biyografik anlatımı ve günce yazımı biçiminin yeğlendiğini görüyoruz.

bilindiği üzere biyografi ve biyografik kurgu metinlerinde amaç, özellikle ilk örnekleri ve ortaya çıkış nedenleri irdelendiğinde "başarılı erkeklerin tüm toplum yaşamı için önemli boyutları olan yaptıkları ettiklerinin" anlatımı biçiminde karşımıza çıkar.

bu anlamıyla bunlar aslında "eril" metinlerdir ve hem "erki" hem de onu kullanan "erkekliği" yüceltme amacıyla ve alabildiğince eril dille ortaya konulurlar. dahası bu tür yapıtlar genellikle esekler tarafından kaleme alınırlar ve sıklıkla da dediğim gibi erkekleri anlatırlar. kadınları anlatan biyografik metinler de genellikle erkekler tarafından yazılmıştır. seyrek de olsa kadınlar tarafından yazılan benzer metinlerde de genellikle yine "eril söylem" benimsenir ve "erkin ve erkeklerin tanımladığı ve benimsediği değerler ortaya konulur.

burada joyce carol oates'in metni bunun ikisini de yapmıyor olması, özellikle "dişil bir dil" kullanıyor olması çok önemli. ama öte yandan yazdığı bu metni bir "erkeğin" güzellemesi olarak okumak da mümkün. gerçekten de raymond adeta bir "peygamber" ya da bir kadın için kendi belirlediği çerçevede olsa da değer veren ve bu değeri hiç azaltmayan, duygu ve düşünce olarak karısını yücelten ve onun yap(a)madığı her şeyi üstlenerek ona hizmette kusur etmeyen bir karakter olarak ortaya konulmuş. yine de bu duruma iki türlü bakmayı denedim ve kafamda tartıştım: bunlardan birisi "raymond'un onun kölesi" olma hâlidir. bu kadını yücelten ve onu destekleyen bir unsur olarak önemlidir. ve joyce smith'in çok üretken bir yazar olmasının (yüzün üzerinde yapıta imza atmıştır) tam da bu imkân yüzünden olduğunu söylemek mümkün olabilir. ikincisi de bunun tersidir, "raymond onun meleği, hattâ tanrısıdır". bu da onun yüceltilmesi, dolayısıyla gerçeklikten uzaklaşması anlamına gelir bu durumda da bütün dinsel inançlarda karşılaşılan çıkarı olma hâlinin söz konusu olduğu düşünülür. aslında bu da doğru bir saptama olur. diğer yandan kitapta eski ahit'e ve incile yapılan kimi atıflar, din kurumuyla pek ilgisi olmadığını vurgulasa da gerçekliği sorgulatan bir başka durum olarak düşünülebilir. işte bu iki çelişik yanın bu bağlamda bir biyografik metinde ortaya konulması bana ilginç gelen bir diğer yan oldu.

oates'i "gotik edebiyat"ın bir temsilcisi olarak niteleyen çok sayıda eleştirmen var. bu edebiyat türü benim için tıpkı "minor edebiyat" konusunda olduğu gibi biraz sorunlu gördüğüm bir duruma karşılık geliyor.

oates'in tüm yapıtlarını okumadım. ama buna dair iyi bir örnek olduğu söylenen "**lanetliler**" adıyla basılmış öykü kitabından bazı öykülerle, çeşitli dergilerde yayınlanmış öyküleri okuduğumda bu konudaki nitelemenin en azından benim için çok haklı olmadığını ifade etmeliyim.

ben gotik edebiyatı asli örneklerinden yola çıkarak, zamansal olarak ortaçağa karşılık gelen, çoğunlukla karanlık ortam ve zamanlarda, yine böyle atmosfer içinde kahramanlarının çoğu zaman, insana benzer ama insan olmayan, bir yanı ile canavarlar, devler, vb. gerçeküstü varlıklar, bir yanıyla da cin, peri, şeytan gibi aslında olmayan, dolayısıyla varlık olup olmadığı belirsiz bazı kahramanların güçlü ya da güçsüz kimi insanlarla kurdukları ilişkilerin anlatıldığı ve özü itibarıyla yine de korku unsurundan yola çıkarak gerçekliği tartışan metinler olarak tanımlıyorum.

oates'e gelince çeşitli günlük olaylar sırasında yaşanan ya da akla gelen korkuyu hem bir unsur olarak, hem de bir anlatım ve ifade biçimi olarak sıkça kullanan bir yazar. bu kitabında da bunu çok sık ve yoğun biçimde kullandığı doğru. özellikle yapamayacağı işlerden yola çıkarak, içine düştüğü ve onu çevreleyen "raymondsuz" hâlin yarattığı ölme, intihar, başedememe, varlığını sürdürememe, karşılaştığı sorunların üstesinden gelememe vb. korku yaratan çeşitli durumları çok iyi bir şekilde ve etkili biçimde anlatmış. okurken yer yer onun geldiği noktaya geldiğimi söyleyebilirim. bunu da yine bir oranda hem durumu tartışma hem de bir tür merak unsuru olarak kullanmasını oldukça başarılı buldum.

biyografi dahil yazılmış çeşitli metinler irdelenirken kullanılan değerlendirme unsurları içinde "*söylen(e)meyen*"ler de yeni bir ölçü olarak ele alınmaktadır. doğrusu bunu ben daha önce yazarların bir seçim ve tercihleri olarak doğal bulur, dahası özgürlük alanları olduğu kabulünden yola çıkar ve bir değerlendirmede ölçü olarak kullanılmasını da doğru bulmazdım. ama özellikle son okumalarımda bunların özellikle feminist edebiyat çözümlemesinde önemli bir unsur olduğunu öğrendim. gerçekten de bu tutum mevcudu yeniden üreten hattâ inşa eden önemli unsurlardan birisidir. gerçekten de her türlü metin irdelenmesinde söylenenler ve onların söyleme biçimleri kadar söylenmeyenler de bu yapıtların değerlendirmesinde bir unsur olarak kullanılmalı, dahası bu saptamalardan yola çıkarak yeni bir yapısökümü uygulamak, metni ve ona kaynaklık eden durumu parçalamak ve yeniden kurmak gerekir. dolayısıyla bu değerlendirme yeniyi ve farklı olanı inşa etme bağlamında bir başlangıç noktası ve dayanak oluşturmak bakımından çok önemli olabilir.

bu bağlamda söz konusu yapıtın içinde yazar olarak jco ve insan olarak joyce smith aile, cinsellik ve ikili heteroseksüel ilişkilerde kadının baskınlığı, üstünlüğü belirleyici olması gibi konulara hemen hiç girmediğini görebiliyoruz. bu saptama da yazarın bu konularda en azından "sorunlu" bir bakışı olduğu yargısı uyandırıyor.

bu bağlamda, örneğin, bir küçük değini (o da olumlu bir tanımlama amacıyla kısa bir bölüm olarak yer alıyor) dışında smith

çifti adeta cinselliği olmayan bir çift görünümünde. çocuklarının olmayışının nedenini ikisinin de kardeşleri dolayımında yaşadıkları bir travma ve bu durumların genetik kökenli olduğu yolundaki bilginin olduğunu düşünüyor ve bu nedenle de "karanlık" bir alan ya da "boşluk" olarak gördüklerini düşünüyorum. yine de bunu görmek ve tartışmak bana çok önemli geliyor.

keza aralarındaki "tanrı/köle" ilişkisine doğrudan değinmemenin de sosyal statü ve kamusal bilinirlikle ilgili olabileceğini düşündürüyor. tıpkı bunlar gibi pek çok gri alanım ilgi ve yönelim dışı olduğu da dikkâtlı bir bakışla söylenebilir.

sonuç

kitabı tüm bu içerik ve anlatı biçimi özellikleriyle söz konusu yapıtın "otobiyografi ile romanın kesişimselliği"ne dair güzel ve iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum. bu tür metinleri irdeleme olanağı sağlayan bir uç örnek olması bakımından da önemli ve değerli buluyorum.

öte yandan burada anlatılan kayıp biçimlerine dair farklı durum ve olasılıkların gündeme geldiği koşullarda (örneğin tersi olsaydı, raymond yerine joyce ölseydi, raymond ölmek yerine joyce'u bıraksaydı, ya da joyce raymond'u terk etseydi, veya raymond ölmek yerine bakıma muhtaç bir koca olarak joyce'un eline kalsaydı veya tersi olsaydı), hem bu karakterlerin tutum ve davranışlarını hem de onların nasıl anlatılabileceğine dair farklı düşünce ve tezleri tartışmayı sağlama potansiyeli bakımından çok önemli bir çıkış noktası oluşturabilir.

kitabı bitirdiğimde tam da bu noktadan yola çıkarak başka bir uç otobiyografik anlatı aklıma geldi. daha önde "*umarhane yolculuğu*" adlı otobiyografik anlatı denemesini okuduğum amerikalı feminist lezbiyen yazar **kate millett**'in uzun süredir okuma sırasını bekleyen "**uçmak**" adlı romanını okumak için daha yoğun bir istek duydum. bu nedenle de joyce'un anlatısını okuyup beğenen arkadaşlarla bir küçük özel okuma grubu oluşturarak bu romanı okumak ve sonrasında konuşmak isterim.

22.05.2021